

گزارش سالانه نقض حقوق بشر

در ایران در طول سال ۱۴۰۳

مرکز آمار لیگ حقوق بشر زندانیان ایران

(نفس در قفس)

www.bciran.org

این گزارش بر اساس کنوانسیون‌های بین‌المللی حقوق بشر، از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر (UDHR)، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (ICCPR) و کنوانسیون علیه شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (CAT) تنظیم شده است. آنچه در ادامه می‌آید، مستندات مربوط به نقض سیستماتیک حقوق بشر در ایران و تخلفات مشخص از مواد این کنوانسیون‌هاست که توسط مرکز آمار لیگ حقوق بشر زندانیان ایران ثبت و با جزییات مورد بررسی قرار گرفته است. از ابتدای روی کار آمدن پزشک‌های دوره ای جدید از خشونت وحشیانه و گسترش کشتار زندانیان روی داده است. از ۱۷۰ مورد اعدام سال گذشته ۹۵۱ مورد بعد از ۹ مرداد ۱۴۰۳ و آغاز ریاست جمهوری پزشک‌های روی داده است.

خلاصه نقض حقوق بشر در ایران در طول سال ۱۴۰۳:

- اعدام دست کم ۱۷۰ زندانی از جمله اعدام ۵ زندانی در ملاءعام
- صدور یا تایید حکم اعدام برای ۲۲۱ زندانی از جمله ۴۵ مورد برای زندانیان سیاسی
- بازداشت دست کم ۱۳۸۰ شهروند،
- کشته شدن ۱۱ زندانی در زیر شکنجه و درگذشت ۲۰ زندانی بدلیل عدم رسیدگی پزشکی
- قطع انگشتان دست راست ۴ متهم
- صدور حکم ۱۱۳۰۲ ضربه شلاق برای ۱۲۳ پرونده، صدور تعداد نامعلوم در ۵۳ پرونده دیگر و اجرای یک مورد در ملاءعام
- صدور حکم حبس و جزای نقدی برای ۵۷۸ متهم برابر با ۲۵۳۷ سال و ۲۴ روز، جزای نقدی معادل هفت میلیارد و سی میلیون و هشتصد و بیست هزار تومان
- بازداشت دست کم ۱۶۵ محکوم سیاسی جهت اجرای حکم
- فوت ۱۰۲۳ کارگر و مصدومیت دست کم ۹۲۳۹ کارگر بر اثر حوادث ناشی از کار، اخراج دست کم ۴۳۲۶ کارگر
- برگزاری بیش از ۳۸۰ حرکت اعتراضی توسط اقشار مختلف مردم
- تداوم اعتصاب غذای روزهای «سه شنبه‌های نه به اعدام» زندانیان سیاسی در شصت‌مین هفته خود در اعتراض به اعدام‌ها در ۳۸ زندان کشور همزمان با تجمع اعتراضی خانواده‌های زندانیان سیاسی و گروهی از فعالان مدنی در اعتراض به صدور حکم اعدام
- استمرار اعتراضات بازنشستگان

مشروح گزارش:

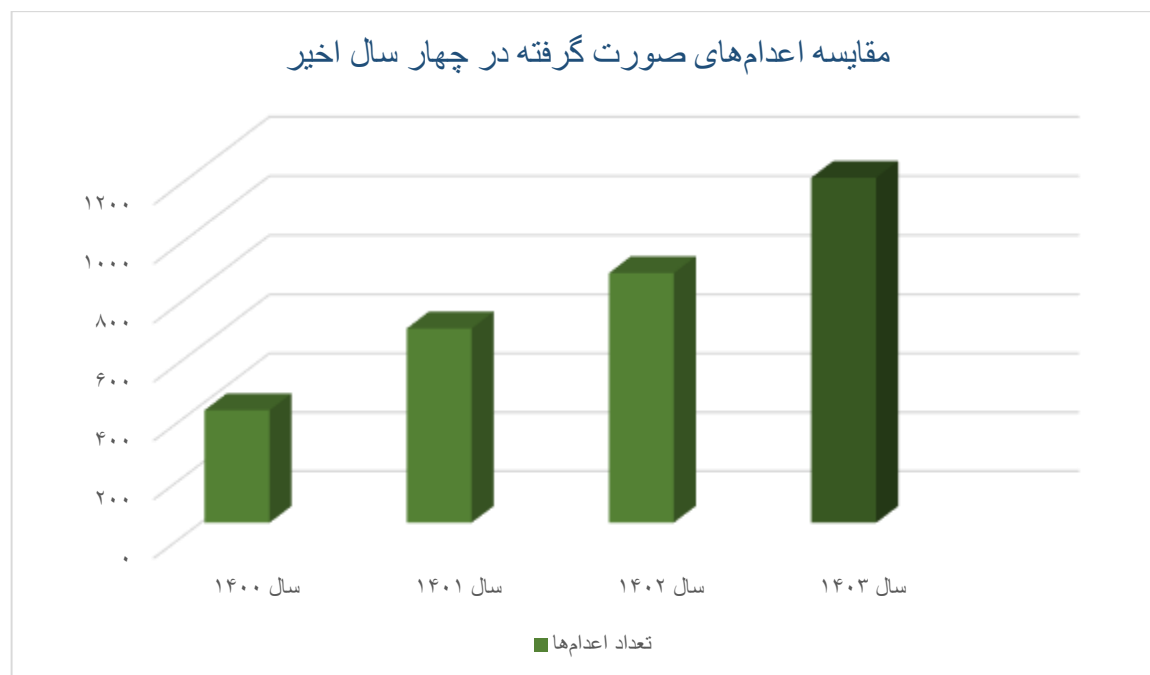
۱. نقض حق حیات (ماده ۳ UDHR ، ماده ۶ ICCPR)

براساس گزارش مرکز آمار لیگ حقوق بشر زندانیان ایران از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا پایان اسفند ماه دست کم ۱۱۷۰ نفر به دار آویخته شده‌اند. این آمار در مقایسه با آمار اعدام‌های سال قبل و در دوران ریاست جمهوری ابراهیم رئیسی معروف به آیت الله قتلعام، با ۸۴۸ اعدام، افزایش نزدیک به ۳۸ درصدی را نشان می‌دهد.

اعدام‌های گسترده در ایران نقض صریح حق حیات (ماده ۶ ICCPR) است و اعدام زندانیان سیاسی نیز نشان‌دهنده سرکوب مخالفان و نقض ممنوعیت اعدام به دلایل سیاسی است.

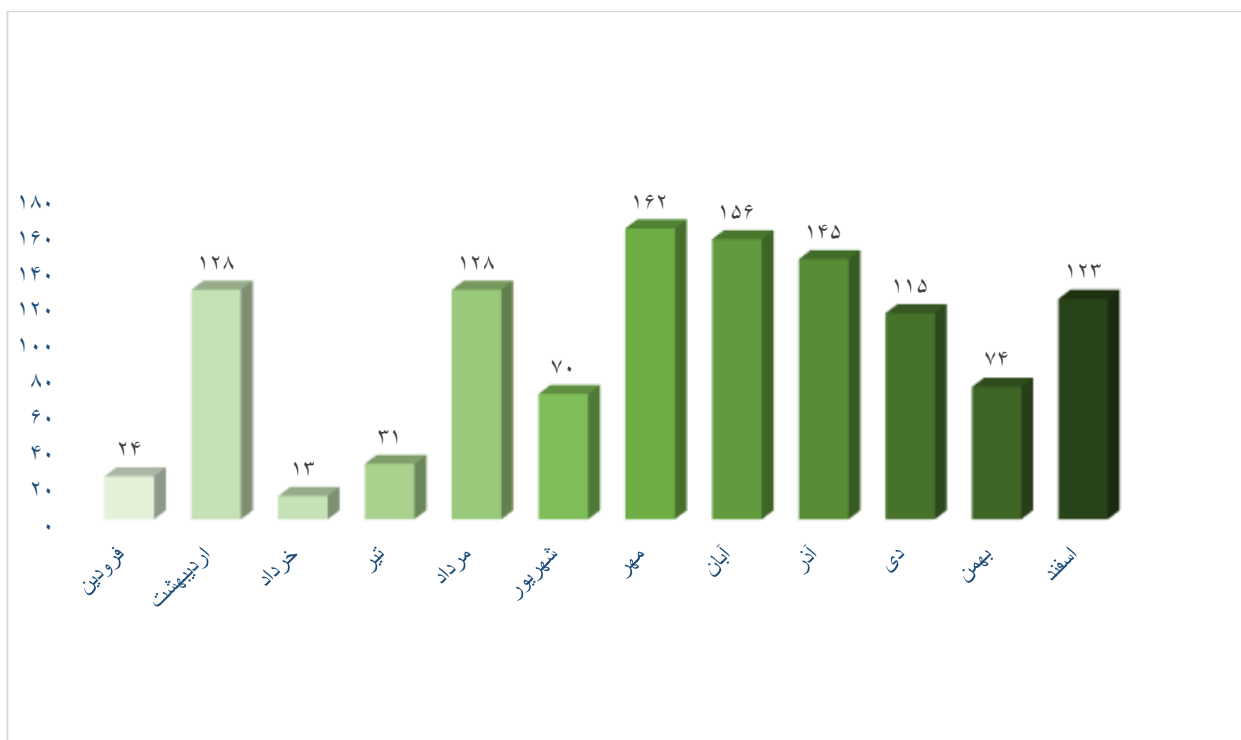
وضعیت حقوق بشر در ایران به شدت رو به وخامت گذاشته است و نگرانی‌های بیشتری را در سالهای اخیر ایجاد کرده است. علیرغم محکومیت جمهوری اسلامی در مجامع بین‌المللی و ابراز نگرانی‌های گسترده در این مورد، مقامات ایران با سرعت بیشتری به سرکوب و استفاده از اعدام برای سرکوب جامعه استفاده می‌کنند.

نمودار زیر شمار اعدام‌های صورت گرفته توسط مقامات جمهوری اسلامی در ۴ سال اخیر را نشان می‌دهد. طبق این نمودار از سال ۱۴۰۰ تا کنون اعدام افزایش ۷۲ درصدی داشته است.

این آمار نشان‌دهنده رشد ۲۰۶ درصدی تعداد اعدام‌ها در بازه‌ی چهار ساله‌ی اخیر است، که بیشترین جهش آن در سال ۱۴۰۳ رخ داده است. این افزایش با توجه به نگرانی‌های مطرح‌شده در گزارش‌های عفو بین‌الملل و گزارشگر ویژه سازمان ملل در امور حقوق بشر ایران، می‌تواند نشان‌دهنده شدت یافتن سرکوب قضایی باشد

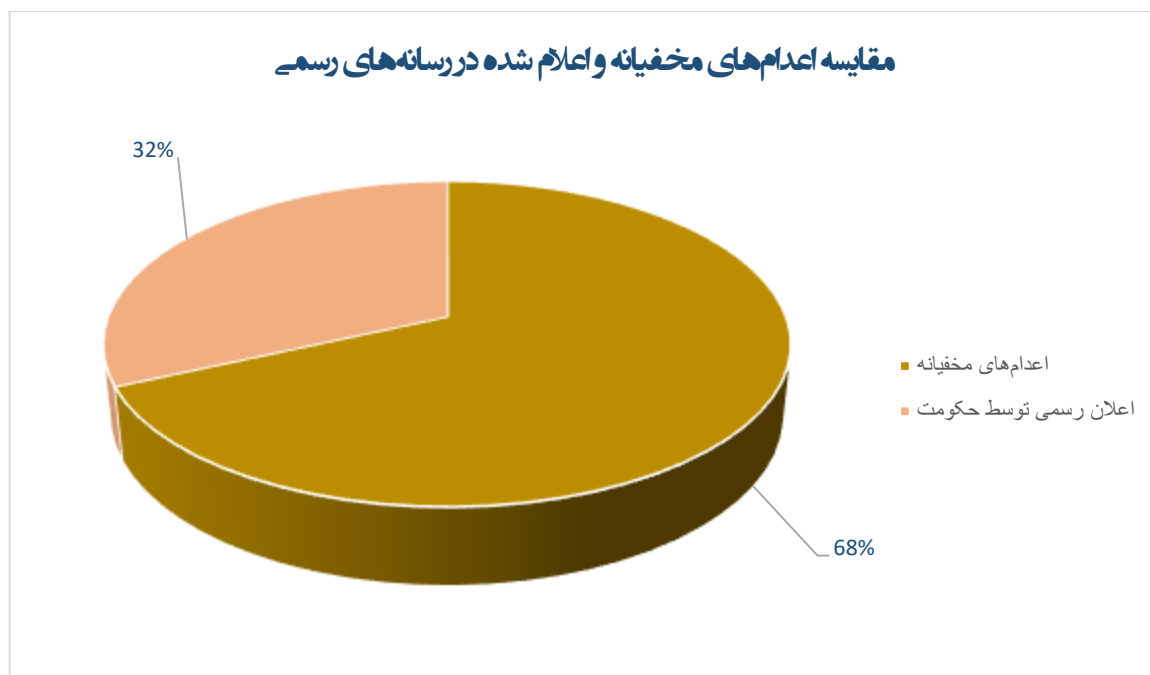
نمودار زیر شمار اعدام‌ها به تفکیک ماه را در طول سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد.

طبق نمودار بالا، در مهرماه شاهد بالاترین تعداد اعدام هستیم. در خرداد به دلیل برگزاری انتخابات ریاست جمهوری بعد از مرگ ابراهیم رئیسی شمار اعدام‌ها به طرز قابل چشم‌گیری کم شده است. اما متأسفانه در اسفند ماه علیرغم شروع ماه رمضان اعدام‌ها با شدت بیشتری ادامه پیدا کرده است.

بر اساس گزارش‌های ثبت شده در مرکز آمار لیگ حقوق بشر زندانیان ایران، از میان ۱۱۷۰ اعدام صورت گرفته تنها ۵۴ مورد توسط منابع رسمی و یا رسانه‌های حکومتی اعلان و ۱۱۱۶ مورد علیرغم وجود سرکوب و احتمال دستگیری، توسط فعالیت حقوق بشر افشا شده است.

مقایسه اعدام‌های مخفیانه و اعلام شده در رسانه‌های رسمی

بر اساس این گزارش و بررسی‌های صورت گرفته بالاترین شمار اعدام‌ها برای زندانیان با اتهام جرایم مرتبط با «مواد مخدر» انجام شده است.

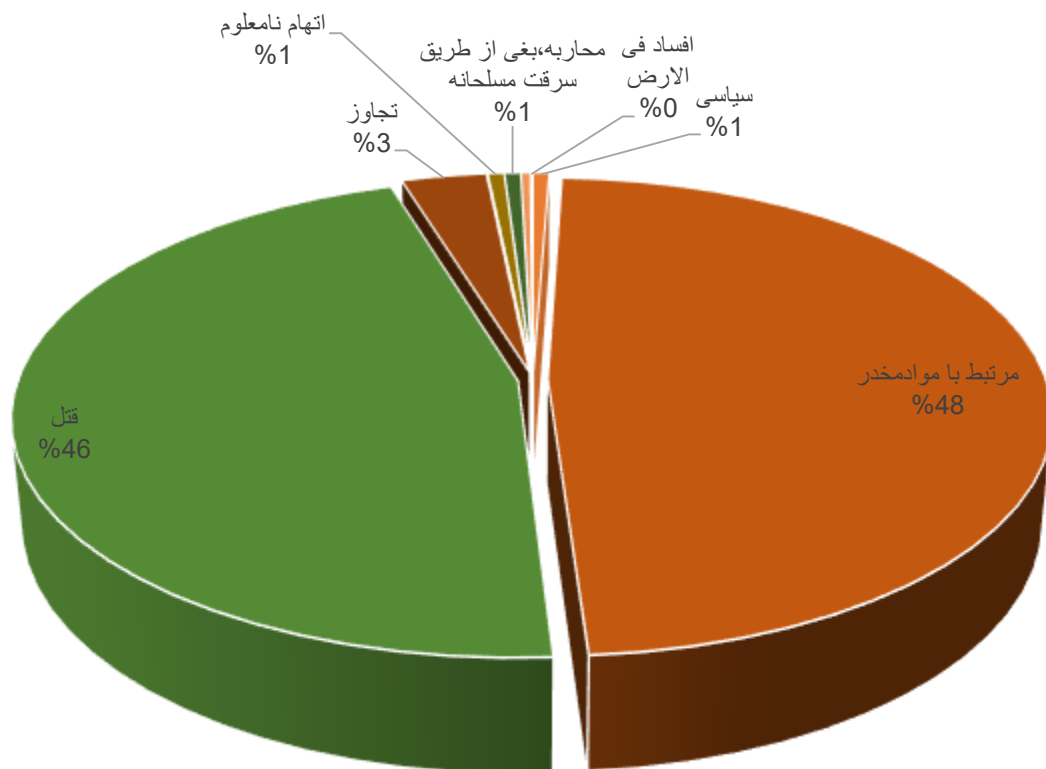
نمودار زیر آمار اعدام‌ها به تفکیک اتهام را نشان می‌دهد:

از میان ۱۱۷۰ مورد اعدام: ۷ زندانی سیاسی، ۵۶۶ متهم به جرایم مرتبط با مواد مخدر، ۵۴۱ زندانی متهم به قتل، ۳۷ زندانی به اتهام تجاوز، ۷ متهم به محاربه و بغی از طریق سرقت مسلحانه، ۴ متهم به فروش مشروبات الکلی مسموم، و ۱ متهم به افساد فی الارض بودند. همچنین، اتهام ۷ زندانی اعدامی مشخص نشده است.

در سال گذشته، زندانیان سیاسی انور خضری، محمدرضا جعفری، و کامران شیخه به اتهام قتل یک ماموستا، پس از بیش از ۱۴ سال حبس، اعدام شدند. ادریس جمشید زهی نیز به اتهام قتل فرمانده بسیج و اقدام علیه امنیت، پس از ۷ سال حبس، اعدام گردید. دانیال کاظمی نژاد به دلیل مقابله با تهاجم مسلحانه سپاه به روستای لر و قتل یکی از اعضای سپاه، اعدام شد. رضا رسایی نیز به اتهام قتل رئیس اداره اطلاعات شهرستان صحنه به دار آویخته شد. همچنین، حکم اعدام زندانی سیاسی جمشید شارمهد، شهروند دو تابعیتی ایرانی-آلمانی که دارای اقامت آمریکا بود و در سال ۹۹ برخلاف قوانین بین‌المللی در حین سفر به دبی ربوده شده بود، اجرا شد.

نمودار زیر درصد اعدام‌ها به تفکیک اتهام را نشان می‌دهد. طبق این نمودار اعدام به اتهام «جرایم مرتبط با مواد مخدر» بالاترین درصد اعدام‌ها را به خود اختصاص داده است. اعدام به اتهام «قتل» در رده دوم قرار دارد.

نمودار اعدام در سال ۱۴۰۳ به تفکیک اتهام زندانیان

مقامات جمهوری اسلامی با هدف مبارزه با قاچاق و توزیع گسترده مواد مخدر، احکام اعدام را به عنوان روشی سختگیرانه برای مجازات متهمان این جرایم به کار می برد. این سیاست به ویژه در سال های اخیر شدت یافته است، اما همواره با انتقادهای گسترده از سوی نهادهای حقوق بشری مواجه بوده است. تجربه نشان داده است که مجازات اعدام در کاهش قاچاق مواد مخدر تأثیر چندانی نداشته و در بسیاری از موارد، افراد پایین دست باندهای قاچاق اعدام می شوند، در حالی که سرشاخه های اصلی از مجازات مصون می مانند. همچنین، قوانین سختگیرانه در این حوزه عمدتاً افراد فقیر و آسیب پذیر را هدف قرار می دهد.

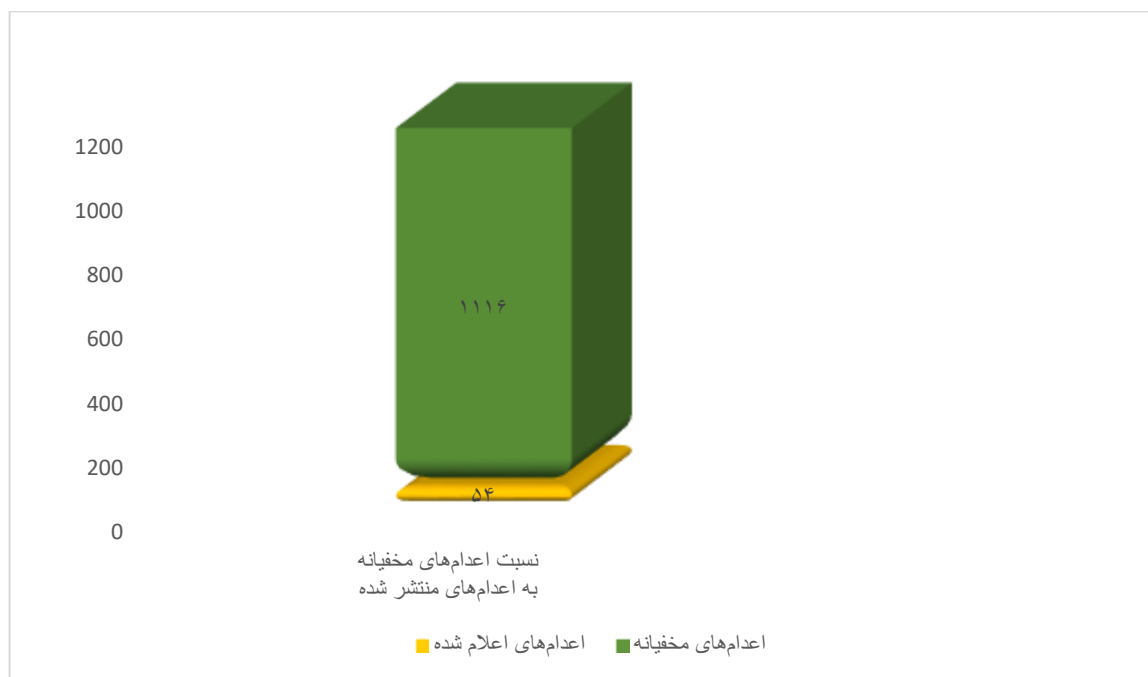
حکومت ایران مجازات اعدام را برای قتل عمد به عنوان اقدامی جهت قصاص و بازدارندگی از وقوع جرائم خشن اعمال می کند. این حکم معمولاً با درخواست اولیای دم اجرا می شود و نظام قضایی آن را ابزاری برای اجرای عدالت معرفی می کند.

در بسیاری از موارد، روند دادرسی عادلانه نبوده و اعترافات تحت شکنجه اخذ می شود. همچنین، قصاص به جای اصلاح ساختارهای جرمزا، صرفاً یک اقدام انتقامی است که امکان بازپروری مجرمان را از بین می برد.

مقامات ایران در سال‌های اخیر سیاست‌های سرکوبگرانه علیه زنان را تشدید کرده‌اند که یکی از نمادهای آن، افزایش شمار زنان اعدام‌شده است. در سال ۱۴۰۳، تعداد زنان اعدام‌شده به ۳۸ نفر رسید که نسبت به ۲۶ زن اعدام‌شده در سال ۱۴۰۲ افزایش ۴۶/۱۵ درصدی را نشان می‌دهد. این روند افزایشی نگرانی‌های حقوق بشری را تشدید کرده است.

افزایش آمار اعدام زنان با سیاست‌های سختگیرانه‌تر در قبال حقوق زنان و اعمال فشارهای مضاعف بر فعالان زن هم‌زمان شده است. تشدید سرکوب زنان از زمان آغاز ریاست جمهوری پزشکیان، از طریق محدودیت‌های بیشتر اجتماعی و اجرای احکام سنگین‌تر، بازتابی از سیاست‌های سخت‌گیرانه دولت در قبال زنان محسوب می‌شود. این افزایش اعدام‌ها، همراه با سرکوب‌های گسترده‌تر، حکایت از تداوم محدودیت‌ها و فشارهای حکومتی علیه زنان دارد.

علیرغم استفاده جمهوری اسلامی از اعدام‌ها برای بالا بردن سرکوب در جامعه، برای جلوگیری از افشای این اعدام‌ها در جوامع حقوق بشری از ۱۱۷۰ مورد تنها ۵۴ مورد توسط منابع رسمی و یا رسانه‌های حکومتی اعلان و ۱۱۱۶ مورد توسط فعالیت حقوق بشر افشا گردیده است.

در میان اعدام‌شدگان ۳۸ زندانی زن و ۹ کودک مجرم وجود داشت، ۵ مورد از اعدام‌ها در ملاء عام صورت گرفت. صدور یا تایید ۲۲۱ حکم اعدام جدید که ۴۵ مورد مربوط به زندانیان سیاسی است.

۲. صدور حکم اعدام

- نقض حق حیات (ماده ۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۶ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی)

- ممنوعیت مجازات‌های بی‌رحمانه و غیرانسانی (ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی)

در سال گذشته، حکم اعدام برای دست‌کم ۲۲۱ متهم صادر یا تأیید شد. این احکام شامل موارد زیر بود:

- ۴۵ زندانی سیاسی
 - ۱۲۷ متهم به قتل
 - ۹ متهم به محاربه و سرقت مسلحانه
 - ۱ متهم به اخلاف در نظام اقتصادی
 - ۳۷ متهم به تجاوز
 - ۲ متهم به زنا
 - ۱ متهم به قاچاق دختران
 - ۲ متهم به تزریق آمپول غیر به بیماران
- همچنین، برای دو متهم حکم اعدام در ملأعام صادر شد. افزایش ۶ درصدی صدور حکم اعدام برای زندانیان سیاسی نسبت به سال گذشته نشان‌دهنده استفاده ابزاری از مجازات اعدام برای سرکوب سیاسی است.
- **اعدام زندانیان سیاسی:** این موضوع یکی از جدی‌ترین نقض‌های حقوق بشری در ایران است. طبق ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، هر فرد حق آزادی بیان و آزادی عقیده دارد و هیچ فردی نباید صرفاً به دلیل بیان عقاید سیاسی خود تحت تعقیب قرار گیرد. اعدام زندانیان سیاسی نقض آشکار این حق است.
 - **اعدام متهمان به مواد مخدر و قتل:** طبق کنوانسیون ضد شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات‌های ظالمانه، غیرانسانی یا تحقیرآمیز (ماده ۷)، مجازات‌هایی نظیر اعدام باید در شرایط استثنایی و با رعایت کامل استانداردهای محاکمه منصفانه صورت گیرد. اعدام‌های گسترده به اتهام مواد مخدر، به‌ویژه برای جرایم غیرخشونت‌آمیز، با تعهدات بین‌المللی ایران در تضاد است.

۳. صدور احکام شلاق

- ممنوعیت شکنجه و رفتار غیرانسانی (ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون منع شکنجه)

در سال گذشته، در دست‌کم ۱۳۲ پرونده، مجموعاً ۱۱'۳۰۲ ضربه شلاق حکم داده شد. همچنین، در ۵۳ پرونده دیگر، ۷۴ حکم شلاق صادر شد. یکی از این احکام در ملأعام اجرا شد. این احکام علیه

زندانیان سیاسی، متهمان اقتصادی، متهمان به جعل اسناد، سرقت، شرب خمر، تجاوز، آزار جنسی و روابط نامشروع صادر شده است.

۴. بازداشت‌ها و حوادث زندان

- نقض حق آزادی و امنیت شخصی (ماده ۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی)
- ممنوعیت شکنجه و رفتارهای غیرانسانی (ماده ۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون منع شکنجه)
- حق زندگی (ماده ۶ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی)

در سال گذشته، دست‌کم ۱۳۸۰ شهروند بازداشت شدند.

۱۱ زندانی در اثر شکنجه جان باختند، از جمله محمد گرگیج، سید محمد موسوی، معصومه هویزات و دیگران. علاوه بر این، ۲۰ زندانی به دلیل عدم رسیدگی پزشکی جان خود را از دست دادند. همچنین چندین زندانی سیاسی پس از آزادی به طرز مشکوکی جان باختند.

عدم دسترسی زندانیان به درمان پزشکی مناسب در بسیاری از موارد شکنجه محسوب شده و طبق کنوانسیون علیه شکنجه (CAT) غیرقانونی است.

۵. قطع انگشتان دست

- ممنوعیت شکنجه و مجازات‌های بی‌رحمانه (ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۷ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون منع شکنجه)

در سال گذشته، قطع انگشتان دست راست دست‌کم ۴ متهم در قم و ارومیه با گیوتین اجرا شد. همچنین، احکام قطع انگشتان ۳ متهم دیگر صادر شد.

۶. محکومیت به حبس و بازداشت جهت اجرای حکم

- حق محاکمه عادلانه (ماده ۱۰ اعلامیه جهانی حقوق بشر، ماده ۱۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی)

در سال گذشته، ۵۷۸ پرونده منجر به احکام حبس یا جزای نقدی شد. مجموع احکام صادره شامل ۲۰۳۵۷ سال و ۲۴ روز حبس و بیش از ۷۰۳ میلیارد تومان جزای نقدی بود. محکومان شامل فعالان سیاسی، خانواده‌های دادخواه، وکلای دادگستری، روزنامه‌نگاران، و سایر گروه‌های اجتماعی بودند.

۷. اخراج کارگران

موارد نقض حقوق بشر:

- حق اشتغال و حمایت در برابر اخراج خودسرانه (ماده ۲۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر)
- دست‌کم ۴۰۳۲۶ کارگر در سال گذشته اخراج شدند. وضعیت اقتصادی نامناسب، افزایش نرخ ارز، و قطع مکرر برق از عوامل اصلی این بحران بودند

- درگذشت ۱۰۲۳ کارگر و مصدومیت ۹۲۳۹ کارگر بر اثر حوادث ناشی از کار، نشان‌دهنده عدم اجرای استانداردهای ایمنی شغلی است که نقض حق کار ایمن و شرایط عادلانه کار (ماده ICESCRV) محسوب می‌شود.
- اخراج ۴۳۲۶ کارگر در بسیاری از موارد بدون پرداخت حقوق و مزایا، نقض حق حمایت از کارگران در برابر اخراج غیرمنصفانه (ماده ۶ و ۷ ICESCR) است.

۸. حوادث کارگری

- حق برخورداری از شرایط کار ایمن (ماده ۷ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)
- دست کم ۱۰۲۳ کارگر در حین انجام کار جان باختند و ۹۲۳۹ کارگر مصدوم شدند. انفجار در معدن زغال‌سنگ دیهشک طبس که منجر به مرگ ۵۳ کارگر شد، یکی از فجایع سال گذشته بود.

۹. اعتراضات سراسری و سرکوب معترضان

- حق آزادی تجمع و بیان (ماده ۱۹ و ۲۱ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی)
- در سال گذشته، نزدیک به ۴۰۰۰ تجمع و اعتصاب برگزار شد. بازداشت‌شدگان، کارگران، معلمان، و گروه‌های مختلف اجتماعی در اعتراض به شرایط معیشتی و سرکوب‌های سیاسی به خیابان‌ها آمدند. یکی از نمونه‌های بارز مقاومت، اعتصاب غذای مستمر «سه‌شنبه‌های نه به اعدام» بود که زندانیان سیاسی در ۳۸ زندان برگزار کردند. این اعتصاب که به هفته شصتم خود رسیده، تلاشی برای اعتراض به احکام اعدام و نقض حقوق بشر در زندان‌ها است.